

# Kapinoitsija M/1910

Niinkuin pakinassani jo ker- ran totesin, Ilmari Kianto on jälleen "päivän runoilijoita". Markkinoilla on siro 140—150-sivuinen kirja Otavan "kauneim- pien" sarjassa: Ilmari Kiannon kauneimmat runot.

Kun miehelle on kertynyt ikää 90 vuotta ja rapia päälle, joudumme käyttämään lukuja, jotka elävän ihmisen kohdalla har- voin esiintyvät. Tässä toteam- me, että on kulunut 55 vuotta Kiannon viimeisimmän runoko- koelman ilmestymisestä. Sattui vuodelle 1910. Siitä huolimatta Kianto runoilijana koko ajan on elänyt ajassa mukana vähän sa- maan tapaan kuin häntä hyvästi nuorempi tunturirunoilija V. E. Törmänen. Aikaa on kulunut Törmäsenkin nuorimmaisen runo- kokoelman ilmestymisestä, mut- ta näitä poikia vain lauletaan yhä, on laulettu keskeytyksettä. Siinäpä se, sävel — hyvä sävel jos mikä — pitää runoilijan pinnalla, millä väittämällä en missään tapauksessa halua kiis- tää runon oman sanoman ja sa- nottavan merkitystä.

"Kuulkaa korkeimme kuiskin- taa! / Jylhiin järvien loiskintaa! Kajahtaa mahtavasti. Läheltä

piti, etten ponnahtanut ylös, niin- kuin tavallisesti, kun Nälkämaan laulua lauletaan. Tämä kai ai- nakin tällä hetkellä tunnetuin Kiannon laulurunoista on vuota- nuorempi kuin hänen nuorin runokokoelmansa Kapinoitsija. Kirjoitettu, niinkuin sanotaan tässä uudessa (sen puolesta ru- noilijamme ainoassa) runovalli- koimassa, Kajaanin Maanviljelys- seuran tilauksesta. Sekin olisi lysti juttu kirjeenvaihtoi- neen kaikkineen, olen joskus ollut tuntumassa, mutta täytynee täs- sä jättää. Toistettakoon vain sel- vyyden vuoksi, että tämän Kai- nuun maakuntalauluksi ilmeises- ti kai kuin itsestään muodostu- neen runon nimi on Nälkämaan laulu ja että sen tutuista säkeis- tä eräs kuuluu näin: "Nosta rin- taasi uskonto uus!" Kianto, tiem- mä, sallii laulettavan "uskonus uus", mutta ei hyväksy muotoa "maausko uus", vaan väittää, että se on maanviljelysseuralaisten, konsulenttien, luvatta tekemä muutos. Yhtä vähän kuin voi muuttaa kirjan tai laulun nimeä, voi ja saa muuttaa siinä mitään muutakaan. Tekijä muuttaa elin- aikanaan, minkä muuttaa. Jos ei muuta, niin ei sitten. Tieten-

kään ei "nälkämaa" enää ole mi- tään nälkämaata, niinkuin koko- elman toimittaja Uolevi Kianto alkusanassaan, muuten vallan mainiossa, toteaa "sillä kohisten kohoaa asutus Korpi-Kainuussa- kin rautateineen, nykyaikaisine liikkeineen, sahoineen, komeine kouluineen, viisaasti viljeltyine tiloineen ja hoidettuine metsi- neen." Hetken kuluttua nuorempi Kianto jatkaa: "Mutta ne kaunuselämykset, joita nämä vanhat säkeet tahtovat runout- ta rakastavalle välittää, eivät muutu." "Nykyaikaisen miljöön paineen ja kiireen keskellä nä- mä vanhat runot ovat kuin "soi- pa kieli", joka on unohtunut vä- räjämään." Näin Uolevi Kianto. Kyllä siitä kohta tuntee, että nuorempikin on runoilija ja eläytynyt samoihin Suomussal- men maisemiin.

Ilmari Kianto oli 23-vuotias saadessaan käteensä ensimmäi- sen runokokoelmansa. Hän käytti silloin vielä niinkuin pitkästi sen jälkeenkin isänsä nimeä Cal- lamnius. Nuoresta runoilijamais- terista voimme lukea, millä täs- tä "Kalmaanjuksesta" tuntui ol- la vihdoinkin julkisesti nuori ru- noilija, vaikkakaan ei vielä maisteri. Kirjailijain pyhään, kadeh- dittuun säätyyn hän oli päässyt jo vuotta aikaisemmin, jolloin sama kustantaja, herra Werner Söderström Porvoosta, oli jul- kaissut hänen esikoiskirjansa Väärällä uralla, tarinan lyhyeksi jääneestä sotasankarin urasta, joka ylioppilasvuonna 1892 oli alkanut Oulun kasarmilla, sa- malla tantereella, jossa nyt Roi- nisen rykmentti ryllää, samoissa kasarmeissa, jotka tänäkin päi- vänä tätä vanhaa kasarmialuetta kaunistavat.

Tämän silloin 22-vuotiaan uu- simman suomalaisen suomenkie- lisen suuria toiveita alusta alka- en herättäneen kirjailijan ensim- mäinen painettu runo oli vielä näitäkin runoillemisia pari vuota vanhempi. Yksi ja toinen ru- non ystävä tuntee tämän esikoi- sen nimeltä Sydänmaan lammella. Sillä on siis julkistakin ikää yli 70 vuotta. Ellen väärin muis- ta, se painettiin ensimmäisen kerran Nuori Suomi-nimiseen al- bumiin ja on merkitty synty- neeksi "onkiretkeltä tultua 1894", "Ja hiljaisna uinui notkossa kor- ven / äänetön lampeni tuo." Suo- menkielisen runouden helmiä, niin minusta on jo kauan tun- tunut, "aina", olin sanoa, vaika mikä ihminen on sanomaan lyhyen elämänsä aikana koetus- ta, että "aina". Kansanlaulun- omainen, suoraan luonnosta, sy- dänmaan lammien kesäyöstä...

Calamniuksen toisen kokoel- man Hiljaisina hetkinä julkaisi samainen Söderström jo seuraava- vana vuonna, siis 1898. Kansileh- ti vaikuttaa tietenkin nykyhet- ken ihmisestä romanttiselta, mutta samalla on todettava, et- tä se on hillitty ja tyylikäs, so- mistettu köynnösmäisellä kuk- katiehkuralla, värit ruskea (kir-

jaimissa) ja hennon vihertävä. Alaotsikkona on sana "Lauluru- noja", alinna "Hinta 2 m. 25 p." Takakannessa WS mainostaa te- kijän kahta ensimmäistä. Päivä- lehteä siteeraten kustantaja to- teaa Soutajan lauluja "— on persoonallisinta runoutta, mitä meillä on ilmestynyt." Kuvitel- kaapa tuollainen attribuutti uu- den nyt löydetyn runoilijan ko- koelman eteen! Hyvin myötämie- linen on myös Uusi Savo-nimi- sen lehden arvostelu Väärällä uralla-esikoisesta.

Totisesti, Ilmari Kiannosta tu- li kyllä persoonallinen kirjailija, persoonallinen niin prosaistina kuin lyyrikkonakin.

Eivät ole käsillä kaikki Kian- non kokoelmat, harvinaisuuksia ovat, mutta tätä kirjoittaessani voin kuitenkin selaila esim. Isänmaallisia runoelmia-kokoel- maa, jonka alkupuolen aukea- malta kääntyy näkyviin tuttu "Ne tahtovat kaataa mun koi- vuni/Kotipeltoni veräjän suus- ta, —" Kuvittelin sen synty- neen suurlakon aikana, kun kir- jankin painatusvuosi on 1906, mutta runon perässä (samoin "kauneimmat" kokoelmassa) ovat sanat "1899 helmikuun ma- nifestin jälkeen". Jokainen tun- tee isänmaansa historiaa sen verran, että osaa sijoittaa...

Ilmari Kiannon nuorin runo- kokoelma onkin jo kannesta al- kaen aitoa Kiantoa. Kiantoa on ensiksikin nimi: Kapinoitsija. Koristelu on ikiomaa. Vielä mo- nien kuvaus- ja painatusvaihei- den jälkeenkin tuntuu kuin pitäi- si kädessään kirjaa, jonka kes- kelle punaruskealla öljyvärillä ja vapaalla kädellä on vetäisty kiehkura kuin männynoksan tai — korvenpeikon symboli i ja nurkkiin, yksi kuhunkin, ha- karisti samalla värillä, vapaasti, kuten sanottu, niin ettei yksi- kään ole toisensa muotoinen. Otava oli kustantanut Kiantoa vuodesta 1900 lähtien, mutta muitakin kustantajia noihin vuo- siin mahtui. Kapinoitsijan, sisäl- löltään varsin sekalaisen, mutta monin kohdin ilmestymishetkeen sitoutuvan, näyttää kustanta- neen Oy Kuopion Uusi Kirjapai- no. Selailen. Tuttujakin runoja vilahtaa: Pro Karelia: "Vienen virroilta Laatokan ääriin..."; Taistelija: "Taistella tahdon/to- tuuden tähden..." Molemmat ja useita muitakin Uolevi Kianto on sijoittanut myös "kauneim- piin", josta kai hyvin voisi pois- taä nuo käyttämäni sitaatit, niin makuasioita kuin "kaunis, kau- niimpi, kaunein" ovatkin. Sanon- pa kuin arvostelijat ainakin: ter- vetullut uudelleen tuleminen!

P a n u

